

**POHYBOVÝ APARÁT 1 (POH1)
&
BIOLOGICKÁ ANTROPOLOGIE
PRO ARCHEOLOGY
(ANT1)**

Anatomické názvosloví

Mgr. Lukáš Friedl, M.A.
lukas.friedl@gmail.com

Úvod do popisu kostry a anatomického názvosloví

Metodické pokyny:

1) obecné zásady studia

2) konkrétní pokyny ohledně terminologie a algoritmu popisu kostry

Úvod do popisu kostry a anatomického názvosloví

- studium anatomie neobsahuje pouze morfologii, ale má také propedeutický význam – získávání dovedností použitelných v dalším studiu

- mezi takové dovednosti řadíme:

1) samostatné studium

- 99% úspěchu

- největší efektivita při rozdělení studia do malých, ale častých dávek

- učitel je průvodcem

Úvod do popisu kostry a anatomického názvosloví

2) využití pestrých zdrojů informací

- anat. knihy, atlasy, slovník, internet

3) rozvinout abstraktní myšlení

- předmět studia je obsahově rozsáhlý (až nekonečný)
- potřeba zjednodušit postup studia, abstrahovat jen podstatné informace, ty ukládat do paměti a informace nepodstatné odvozovat
- paměť nemůže efektivně obsáhnout všechny anatomické struktury, je potřeba odvozovat z algoritmu anatomického popisu

Úvod do popisu kostry a anatomického názvosloví

4) rozvíjet logiku, logické postupy

- postupy popisu skrze logické algoritmy
- postup od celku k částem – dedukce (od obecného ke konkrétnímu)
- rozvíjet abstraktní prostorové myšlení na základě hmatových podnětů
- asociativní paměť

Anatomické názvosloví

- většina termínů pochází z latiny nebo řečtiny – latinsko-řecká terminologie
- lexikální (slovní) plán – řecko-latinský
- syntaktický (větný) plán – latinský
- anat. názvosloví nedodrží vždy syntaktická pravidla (vznikají i hybridy) – část informací bude vycházet z oborových specifik

Anatomické názvosloví

- výhody latinsko-řecké terminologie:
- latina je mrtvý jazyk, neměnný
- živé jazyky jsou náchylné na posun významů, dochází ke gramatickým úpravám atd.
- latina jako mrtvý jazyk je méně náchylná k posunům a slouží jen k jednomu specifickému účelu
- je tak zárukou časové kontinuity a jednoznačnosti

Anatomické názvosloví

- latinsko-řecké termíny se vyznačují jednoduchostí
- s prefixy a sufixy lze vyjádřit na minimální ploše maximální počet termínů
- terminologie vychází z *Nomina (Terminologia) anatomica* (International Anatomical Terminology)
 - 1895 Basilejská N. A.
 - 1935 Jenská N. A.
 - 1955 Pařížská N. A.
 - 1998 současná vydání

Anatomické názvosloví

Stručné základy latinsko-řecké terminologie

- nejčastěji jsou používána:

Podstatná jména (*substantiva*)

Přídavná jména (*adjektiva*)

Číslovky (*numeralia*)

Předpony (*prefixy*)

Přípony (*suffixy*)

Anatomické názvosloví

Substantiva (podstatná jména)

Rod

femininum

masculinum

neutrum

číslo

sg. (jednotné)

pl. (množné)

pád

nominativ (1.pád)

genitiv (2. pád)

př. *fossa, -ae, f. (lat.)* - nominativ singuláru

Anatomické názvosloví

Adjektiva (přídavná jména)

- shodují se se substantivy v rodě, pádě i čísle

př. *longus, longa, longum* – *fossa longa* (dlouhá jáma)

- adjektivum je vždy za substantivem (v latině)

- v češtině vždy otočit; co bude v latině na konci, bude v čj na začátku

př. *fossa intercondylaris anterior* – přední mezihrbolová jáma

Anatomické názvosloví

Latinsko-řecké termíny

1) **jednoslovné** – pojmenování věcí, jevů, činností jedním slovem (př. *caput*-hlava, *costa*-žebro)

a) značkové – slovní kořen + tvaroslovná koncovka
př. *carpus* (*carp*, *-us*)

b) odvozené – prefixací
(př. *brachium*, *ante-*, *antebrachium* – předloktí)
sufixací

(př. *caput*, *-ulum*, *capitulum* – hlavička)

prefixací i sufixací

(př. *os*, *inter-*, *-eus*, *interosseus* - mezikostní)

Anatomické názvosloví

c) složené (kompozita) – kmen prvního termínu
+ druhý termín
- gramatický charakter určuje poslední člen

př. *oiso* – *ponesu*, *fagos* – požirač
oes-o-phagus, *oesophagus* - jícen

Anatomické názvosloví

2) víceslovné (sdružené) termíny

- př. *os temporale, linea transversa*
- *terminus generalis* (*os, linea*) je konkretizován každým dalším slovem
- *terminus generalis* = determinand
 - vždy na začátku – je pak rozvíjen determinanty
 - př. *linea* - jaká? - *transversa*
- používáme tolik determinantů až dojdeme k jednoznačnosti
- př. *linea transversa ossis sacri*

Anatomické názvosloví

- založeno na gramatickém pořádku slov podle obecné formule:

DD(determinand)+DT1(determinat 1)+DT2+DT3.....+DTi

- *terminus generalis* – vždy substantivum

- determinanty jsou přívlastky a mohou být:

a) shodné – shodují se se substantivem v rodě, čísle i pádě

- př. *linea transversa* – zápis S1A1 (subst. v 1. pádě, adjekt. v 1. pádě)

b) neshodné – neshodují se, vyjádřené např. substantivy v genitivu

- př. *spina scapulae* – zápis S1S2

Anatomické názvosloví

- použijeme tolik přívlastků kolik je potřeba k významové jednoznačnosti
- př. *linea transversa spinae scapulae* – S1A1S2S2
- celý zápis by pak vypadal:

linea, -ae, f. (lat.)

transversus, -a, -um

spina, -ae, f. (lat.)

scapula, -ae, f. (lat.)